

Svante Norrhem: *Ebba Brahe. Makt och kärlek under stormaktstiden*. Historiska Media, Lund 2007. 191 s. ISBN 978-91-85507-73-3.

Kan vi översätta och förstå känslor och stämningar från olika epoker och kulturer? Eller är risken för anakronism och etnocentrism alltför stor för att det skall låta sig göra? Svaret är både ja och nej. Känslor är eviga och transkulturella, samtidigt som det sätt vi hanterar och uttrycker dem på till viss del är historiskt och kulturellt inlärt. Sannolikt förstår vi idag hjältekonungen Gustav II Adolfs ungdomskärlek, Ebba Brahe (1596–1674), på vissa sätt men inte på andra. Den kvinnoroll hon fick axla var en socialt privilegierad kvinnas roll, men det var inte ett enkelt och sorglöst liv hon levde, även om hennes ställning och ekonomiska situation var en annan än folkflertalets.

Historikern Svante Norrhem har inom ramen för projektet Väger till makt skrivit boken *Ebba Brahe. Makt och kärlek under stormaktstiden*. Norrhem's uppgift inom detta projekt har varit att kartlägga kvinnors, främst politikerhustrurs, roll i svensk politik under perioden 1632–1771. Boken om Gustav Adolfs ungdomskärlek, som varken fick kungen eller halva kungariket, men som däremot gifte sig med fältherren Jacob De la Gardie (1583–1652) är en fascinerande läsning om en kraftfull kvinna, som styrde och ställde i hushåll och familj, inte minst i sina barns liv. Hon och maken fick fjorton barn, men föräldrarna fick se många av dem dö som små. Inte heller de övre skikten var förskonade från sorg och död och för oss i det begynnande 2000-talet ter det sig närmast ofattbart att föräldrar kan överleva sådana förluster. Men tiden var en annan och fatalism och gudstro var verksamma på ett sätt som de flesta av oss idag är obekanta med.

Ebba Brahe kom att få ett för sin tid långt liv. Hon blev 78 år och hann uppleva många omvälvningar och dramatiska skeenden i maktens centrum, så många att man lätt skulle kunna föreställa sig att berättelsen om henne vore fiktion och inte en skildring av ett faktiskt människoöde – eller hur man nu skall uttrycka sig i dessa de sociala mediernas blomstertid. Kärleken till varandra fick hon och Gustav Adolf lov att ge upp, men livet gick vidare. Den romantiska kärleken, som vi känner den, var ännu inte född, även om kärlek och förälskelse existerade som fenomen. Ebba Brahe och hennes närstående var politiska aktörer, som påverkade och påverkades av stormaktstidens förändringar av det

svenska samhället. Svante Norrhem har bl.a. genom brev och inventarieförteckningar berättat en historia om stormaktstiden sedd ur Ebba Brahes synvinkel. Det har han gjort på ett förtjänstfullt sätt. Boken om Ebba Brahe är skriven av en forskare som vet att skildra det förflutna på ett sätt som är intresseväckande inte endast för kolleger av facket utan också för en bredare läsekrets. Efter att ha läst denna biografi, har man lärt sig mycket om såväl den svenska stormaktstiden som om kvinnor i den politiska och ekonomiska elitens centrum. Det är vad jag skulle vilja kalla historisk genusforskning av god kvalitet.

Birgitta Meurling, Uppsala

Kalle Holmqvist: *Frans och Lars. Kärlek och klasskamp på 1890-talet*. Sekel bokförlag, Lund 2012. 154 s. ISBN 978-91-87199-04-2.

Grovarbetaren Frans Albert Pettersson och måleriarbetaren Lars Konrad Johansson blev en kväll i augusti 1897 tillsammans upptäckta av två soldater som kom gående på Ladugårdsgärdet i Stockholm. Pettersson och Johansson togs, som man säger, på bar gärning i sitt sexuella umgänge. Soldaterna krävde att de skulle följa med till närmsta polisstation för att där lagsökas. Pettersson och Johansson menade att soldaterna inte hade med saken att göra.

Soldaterna tvingade med sig Pettersson och Johansson till polisen. Här erkände de inte bara vad de gjort på Ladugårdsgärdet utan också att de flera gånger tidigare hade haft sexuellt umgänge. Eller som polisprotokollet skriver, ”öfvat otukt på likaledes naturvidriga sätt”. De hade känt varandra i tio år, delat lägenhet och hållit sig till varandra. Båda var ostraffade. Nu dömdes de till straffarbete i tre månader.

Historiken och frilansskribenten Kalle Holmqvist menar att Frans Albert Pettersson och Lars Konrad Johansson är det första kända exemplet på två män som levde i ett långvarigt samkönat förhållande med varandra. Han pekar också på jämställdheten dem emellan och den lojalitet de visade mot varandra när de lagsöktes.

Liksom många andra var Pettersson och Johansson inflyttade stockholmare. Den ene kom från Vingåker, den andre från Sala. Holmqvist pekar på de kontraster som hans huvudpersoner måste ha mött när de flyttade till huvudstaden. Skillnaderna mellan storstaden och landsbygden var dramatiska.

Holmqvist spårar sina huvudpersoner till olika bostadsadresser och arbetsplatser. Periodvis delade de lägenhet, vilket inte tycks ha väckt anstöt eller särskild uppmärksamhet. Men 1864 års strafflag förbjöd samkönad sexualitet. Holmqvist menar att det innebär ett historiskt tredebrott och att samkönad sexualitet visserligen förefaller ha varit problematisk tidigare men inte straffats.

Författaren kallar sin bok ömsom reportagebok, ömsom en hembygdsbok. Hur som helst är det en his-

torisk berättelse som handlar om förbjuden samkönad sexualitet men också om villkoren att leva under små omständigheter i ett mycket snabbt växande Stockholm. I berättelsens fond tecknas formeringen av en arbetarklass och ett industrisamhälle, av fackföreningsrörelsen, strejker och första maj-demonstrationer. Via Pettersson och Johanssons relation lyckas Holmqvist ganska bra med att komma arbetarklassens samtida sexualmoral och levnadsvillkor i Stockholm på spåren.

Lars-Eric Jönsson, Lund